

Μπούνας Γεώργιος

Από: Constantinos Simitis
Αποστολή: Πέμπτη, 18 Απριλίου 2013 2:02 μμ
Προς:
Θέμα: C. Simitis

Αγαπητέ κ. Λεοντάρη,

Σ' ευχαριστώ για το γράμμα σου και τα σχόλιά σου.

Είμαι της άποψης, που εκφράζει και το άρθρο σου, να επιμένουμε με αισιοδοξία στις πεποιθήσεις μας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς,
Κ. Σημίτης

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

Πρώην Πρωθυπουργός

Αγαπητέ κ. Λεονταίου, ευχαριστώ
για το δράγμα σου και τα όχλητά
σου. Σίμας ~~εμ~~ ~~α~~ ~~ω~~ ~~φ~~ ~~α~~ ~~ι~~ ~~α~~, που
ευχαρίστη και το άρθρο σου,
να εωιμίνουμε με αισιοδοξία
στις προοπτικές μας.

Μ. Υ. Χ.

Αγαπείτε Κ^ε Πρόεδρε

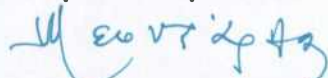
Διαβάζοντας με πολλή προσοχή στο νέο σας βιβλίο « Ο εκτροχιασμός» τη λεπτομερή και τεκμηριωμένη πορεία της πρωτόγνωρης οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα μας, μελαγχόλησα για έναν, ίσως και άσχετο, λόγο, τον οποίο και βραχύλογα σημειώνω: Ζούμε σε μια εποχή όπου στον επικοινωνιακό λόγο κυριαρχεί το σύνθημα που εξάπτει. Όπου η «ενημέρωση» προσαρμόζεται στο ... μερικό του μερικού και του προεπιλεγμένου. Όπου το κάθε πρόβλημα, αντιμετωπίζεται ως εργαλείο και η πίστη προηγείται της ενημέρωσης. Με αποτέλεσμα τα γεγονότα – μαζί και η αλήθεια – να αντικαθίστανται από την εικονική αναπαράστασή τους. Και, θύμα της αχαλίνωτης επέλασης των μίντια, να χάνονται μέσα στην ασταθή ομίχλη της κοινής γνώμης. Και μαζί τους να χάνεται και η πολιτική. Η οποία, όντας εξαρτημένη από την εύθραυστη λέμβο της κοινής γνώμης εργαλειοποιεί κι εκείνη τα προβλήματα. Και τα σέρνει και σέρνεται. Και καθώς αυτά, όντας ουσιαστικά ακηδεμόνευτα, εγκαταλείπονται στη δυναμική της αυτοεπιδείνωσής τους. Μαζί καταρρέει και η αξιοπιστία της πολιτικής και των πολιτικών. Συνακόλουθα και της δημοκρατίας.

Το βιβλίο σας είναι μια απόπειρα αναχώματος σ αυτόν τον κατήφορο. Κατήφορο που δεν αφήνει τον πολιτικό λόγο να ενηλικιωθεί. Η μελαγχολία μου όμως από εδώ προέρχεται : Πόσοι θα θελήσουν να διαβάσουν το βιβλίο σας. Και ακόμη περισσότερο πόσοι θα θελήσουν, πριν καταλήξουν σε συμπεράσματα να ενημερωθούν κοιτώντας κατάματα το πρόβλημα της κρίσης στην πολυδιάστατη αιτιολογία του και να σεβαστούν την ακριβή ταυτότητά του χωρίς σκόπιμα να την αλλοιώνουν. Και πόσοι απ αυτούς θα θελήσουν να κοιταχτούν στον καθρέφτη για τις δικές τους ανάλογες ευθύνες;

Θα ευχόμουν να είχα μια αισιόδοξη απάντηση. Δεν έχω όμως. Ωστόσο το βιβλίο σας παραμένει εκεί έστω και για τους λιγότερους, που άλλωστε είναι αυτοί που κινούν τους ιμάντες της Ιστορίας.

Όσο για τους άλλους, μπαίνω, στον πειρασμό να σας στείλω ένα αναλυτικότερο κείμενό μου σχετικό με την «Γιατί τώρα έχουμε ανάγκη από περισσότερη δημοκρατία». Με την ελάχιστη των προσδοκιών οι φωνές αυτές να είναι έστω « ο χαρταετός για τον άνεμο και άνεμος για το χαρταετό», όπως θα έλεγε ο Ελύτης.

Στη διάθεσή σας πάντα

Αχιλλέας Λεοντάρης

Απόψεις

Γιατί τώρα έχουμε ανάγκη από περισσότερη δημοκρατία

ΤΟΥ
ΑΧΙΛΛΕΑ ΛΕΟΝΤΑΡΗ

«Ο, τι καθορίζει την τύχη όλων, πρέπει να τεθεί υπό την εξουσία όλων»

Marcel Gauchet,
Η άνοδος της δημοκρατίας τ. III, σ.533

Σε λόγο του το 1864 ο Abraham Lincoln, και ενώ ο εμφύλιος πόλεμος ήταν στο αποκορύφωμά του, είπε τη διάσημη πρόταση: Η δημοκρατία είναι «κυβέρνηση του λαού, από το λαό και για το λαό». Ακόμη, ο Winston Churchill, σε λόγο που εκφώνησε στην αγγλική Βουλή των Κοινοτήτων το 1947 είπε: «Η δημοκρατία είναι η χειρότερη μορφή κυβέρνησης, αν εξαιρέσει κανείς όλες τις άλλες μορφές που έχουν δοκιμαστεί κατά καιρούς». Τι είναι τελικά η δημοκρατία; Λύση ή πρόβλημα. Την προσέγγιση μιας απάντησης θα επιχειρήσουμε στον περιορισμένο χώρο αυτού του κειμένου.

Καταρχήν να σημειώσουμε ότι η δημοκρατία δεν είναι μόνον ένα ευαίσθητο πολίτευμα. Κυρίως είναι μια διαρκής πορεία προς έναν μεταϊστορικό εαυτό της. Πορεύεται προς μία ιδεατή μορφή, την πραγμάτωση της οποίας υπόσχεται μόνο. Ενώ η ίδια δεν υπάρχει παρά μόνον ως έλλειψη. Με αποτέλεσμα συχνά να μην είναι αυτό που υπόσχεται και που οφείλει να είναι. Στη νεωτερική, μάλιστα, εποχή της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης, η εθνικού επιπέδου δημοκρατία δέχεται και άλλα πλήγηματα: Με την ένταξη και της χώρας μας σε υπερεθνικές συσπειρώσεις, αναπόφευκτα πολλές από τις αποφάσεις μετακινούνται σε υπερεθνικά κέντρα, των οποίων όμως τα δημοκρατικά τους δικαιώματα στην πράξη συχνά είναι μειωμένα ή και μηδενικής δημοκρατικής νομιμότητας. Με αποτέλεσμα η δημοκρατία να είναι ανοικτή τόσο ως προς τη βελτίωσή της, όσο και ως προς την οπισθοδρόμησή της. Να είναι, δηλαδή, πραγματοποιήσιμη, αλλά σχεδόν ποτέ πραγματοποιημένη. Και το ερώτημα που μπορεί να τεθεί είναι: η ευελιξία αυτή είναι δύναμη ή αδυναμία;

Να σημειώσουμε, όμως, και κάτι ακόμη: Το κύριο χρέος της δημοκρατίας είναι ο συλλογικός έλεγχος της εξουσίας, και ταυτόχρονα η προστασία της ατομικής ελευθερίας. Και αναλυτικότερα, ο συντονισμός του συνόλου των πολιτικών, πολιτιστικών και οικονομικών δραστηριοτήτων προς όφελος όλων, με ταυτόχρονο σεβασμό στην αρχή κάθε ατομικής πρωτοβουλίας. Είναι προφανές ότι πρόκειται για διπλό χρέος που δύσκολα εξισορροπείται. Και ο λόγος είναι προφανής: Η δημοκρατία οφείλει να προστατεύει το κοινό αγαθό, αλλά και το ατομικό συμφέρον. Δυο έννοιες που δεν συμπλέουν αλλά συγκρούονται μεταξύ τους. Αλλά κι ακόμη: Υποχρεώνεται να προστατεύει την ελευθερία όλων, προστατεύει και την ελευθερία εκείνων που επιθυμούν την ακύρωσή της. Δηλαδή, και την ελευθερία εκείνων που επιθυμούν τον περιορισμό της ελευθερίας άλλων. Με αναπόφευκτη συνέπεια η δημοκρατία να ενσωματώνει δομικά και την αυτοαναιρέση των προθέσεών της.

Να προσθέσουμε, όμως, και κάτι ακόμη: Η δημοκρατία διευρύνεται παγκόσμια και θριαμβεύει στο επίπεδο της θεωρίας γιατί οι άνθρωποι -ανυποχρέωτα για τους ίδιους, όπως πιστεύουν- γοητεύονται από τις αρχές της συλλογικότητας, αλλά και της δικαιοσύνης που προσβέβει. Η πραγματικότητα όμως που διαμορφώνουν οι ίδιοι, δεν είναι σύστοιχη ούτε με τις αρχές της συλλογικότητας ούτε με τις αρχές της δικαιοσύνης, από τις οποίες γοητεύονται. Που σημαίνει ότι οι άνθρωποι που δημιουργούν την ιστορία είναι οι ίδιοι που την αγνοούν, καθώς σε πρακτικό επίπεδο μάχονται για την ατομική επικράτηση. Όταν, και όσο συμβαίνει αυτό, η συνέπεια είναι οι αρχές της δημοκρατίας, όταν πάνε να αρθρωθούν με την πραγματικότητα, συγκρούονται με τις πρακτικές αυτές και μεταβάλλονται στο αντίθετό τους. Ο ατομικισμός αποθεώνεται ενώ η συλλογική σωτηρία περνάει στους δημαγωγούς. Έτσι, στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία σε πρακτικό επίπεδο η εξουσία των αντιπροσώπων ξεφεύγει από τον έλεγχο των ψηφοφόρων τους. Στα αυτοδιοικούμενα υποσυστήματα, όπως είναι τα κόμματα, η τοπική αυτοδιοίκηση, ο συνδικαλισμός κ.ά. ως συλλογική βούληση προβάλλεται ανερευθίστα η άποψη του αρχηγού ή των παραγόντων της κορυφής. Αλλά και στα μικρότερα υποσυστήματα, ιδιαίτερα κρατικής ευθύνης, με την απουσία ανάλογων

Η ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗ

καταλήστευση των όποιων αγαθών των πολλών και ανίσχυρων, σε συνδυασμό με τη λυσσαλέα περιφρόνηση των κεκτημένων των λίγων και ισχυρών, διαμορφώνουν νέα μέτωπα συγκρούσεως. Κι ανάμεσά τους, σαν σε συμπληγάδες, τα δημοκρατικά ιδεώδη δέρνονται στο στρόβιλο των παράφορων ανταγωνισμών. Καθώς δε η δημοκρατία περιέρχεται σε θέση κατηγορούμενης, διαμορφώνει ένα κακό παρελθόν με το οποίο οι άνθρωποι στην απελπισία τους καταλήγουν να επιθυμούν να απαλλαγούν

θεσιμών και κυρίως δημόσιου και αξιόπιστου ελέγχου, η λειτουργία τους ιδιωτικοποιείται σχεδόν από τους φορείς. Με λίγα λόγια η συλλογική εξουσία, που είναι το βασικό χρέος της δημοκρατίας, μοιράζεται με τη «λογική» του αδηφάγου πελατειακού τέρατος, σε επιμέρους υποσυστήματα. Τα οποία στη συνέχεια τη διαχειρίζονται σχεδόν προς ίδιον όφελος ή εκείνο των «δοτών» τους, ενώ ταυτόχρονα τροφοδοτούν ολοκληρωτικές νοσηροπείες και πρακτικές και βέβαια αδειάζουν τη δημοκρατία από το ουσιαστικό της περιεχόμενο. Κάνοντάς την, κατά περίπτωση, ένα «άδειο ποικύμισο»

Εκεί όμως που η δημοκρατία βάλλεται, και αμφισβητείται ακόμη περισσότερο είναι η περίοδος μεγάλης οικονομικής κρίσης. Όπως τώρα. Τότε τα πάντα αλλάζουν. Οι πολίτες καθώς έρχονται αντιμέτωποι με το έως τότε αδιανόητο πιέζονται αφόρπα. Η ως πτες ακόμη ασφάλεια των καθημερινών πρακτικών και συνθησιών τους καταρρέει. Η συνύπαρξη γίνεται επισφαλής. Η ανάγκη ενός modus vivendi μεταξύ κυρίαρχων και υποτελών εξελίσσεται σε σύγκρουση. Η σκέψη διολισθαίνει και ασφυκτικά συνήθως στα κλειστά σχήματα των συνθημάτων. Ο καθένας, σχεδόν, αυτοανακρύσσεται ως μοναδικός και αλάθητος. Οι πεποιθήσεις, συνήθως σπληνιμένες στην άγνοια, τροφοδοτούν το δογματισμό και την αστήρικτη πίστη. Καθώς μάλιστα στον δικαιολογημένο στρόβιλο της οργής που παράγει η οικονομική κρίση, ο αξιακός κώδικας πολλών, και ιδιαίτερα όσων πλιπτονται περισσότερο, αλλάζει: Το έγκυρο όριο ανάμεσα στο σωστό και το λάθος, αντί να το καθορίζει η έννοια του δικαίου, το χαράζει η δύναμη του ενός ή των ολίγων. Η ανεξέλεγκτη καταλήστευση των όποιων αγαθών των πολλών και ανίσχυρων, σε συνδυασμό με τη λυσσαλέα περιφρόνηση των κεκτημένων των λίγων και ισχυρών, διαμορφώνουν νέα μέτωπα συγκρούσεως. Κι ανάμεσά τους, σαν σε συμπληγάδες, τα δημοκρατικά ιδεώδη δέρνονται στο στρόβιλο των παράφορων ανταγωνισμών. Καθώς δε η δημοκρατία περιέρχεται σε θέση κατηγορούμενης, διαμορφώνει ένα κακό παρελθόν με το οποίο οι άνθρωποι στην απελπισία τους καταλήγουν να επιθυμούν να απαλλαγούν.

Και όμως. Η δημοκρατία και όταν υπό το κράτος των αντιφάσεών της περιέρχεται στη θέση της κατηγορούμενης, ακόμη και όταν η κρίση έχει φέρει τη χώρα «ένα βήμα πριν την άβυσσο», και η απόγνωση ξεχύνεται ξέφρενη στους δρόμους, ακόμη και τότε, η δημοκρατία, και μάλιστα στην πιο αυθεντική της εκδοχή, όπως πυκνά τη διατύπωσε ο Abraham Lincoln, δηλαδή, «κυβέρνηση του λαού, από το λαό και για το λαό», ακόμη και τότε είναι η μόνη ασφαλής διέξοδος. Η μόνη. Γιατί είναι και η μόνη που μπορεί -θεωρητικά τουλάχιστον- να κοιταχτεί στον καθρέφτη και να πει: «Εκανα λάθη». «Μπορώ, όμως να αλλάξω». Είναι η μόνη που μπορεί να επανεπινοήσει τον εαυτό της. Να αναζητήσει έναν νέο ορίζοντα κοινού οφέλους. Να αλλάξει πολιτική και να βάλει τέλος στα αίτια της καταστροφής.

Και βέβαια φραγμό σε όσους την αμφισβητούν ή και τη λιθοβολούν. Και αρκεί γι αυτό η κοινωνία να πείσει τον εαυτό της ότι μπορεί και χωρίς προστάτες, σωτήρες και κηδεμόνες να αυτοκυβερνηθεί. Και έμπρακτα να αναδείξει τη δυνατότητα συλλογικής εξουσίας άρα και συλλογικής ευθύνης, δυνατότητες που θα μπορούσαν στη συνέχεια να στηρίξουν το κοινό αγαθό στην έτσι κι αλλιώς, διαρκή του σύγκρουση με το ατομικό συμφέρον. Είναι ίσως το δυσκολότερο στοιχείο. Και πράγματι για το λόγο αυτό η δημοκρατία είναι ίσως το «χειρότερο» σύστημα, κατά τον Winston Churchill. Είναι όμως μονόδρομος. Και παραμένει μονόδρομος ακόμη και σε τούτη τη στιγμή που η χώρα μας περπατάει στο χείλος της άβυσσου. Άλλωστε, κάθε άλλη υποτιθέμενη «διέξοδος», είναι «διέξοδος» προς το αδιέξοδο. Είναι δρόμος χωρίς επιστροφή. Είναι «διέξοδος» όπου η συγγνώμη στο λάθος δεν ισχύει. Όπου η συλλογικότητα αντικαθίσταται από τη θέλψη, αλλά και τη δύναμη, του ενός ή των λίγων. Που ενδεχομένως κομίζουν δειλαστικές προτάσεις, αλλά που οι προθέσεις μαζί με την ανεξέλεγκτη δύναμη παραμονεύουν στο ημίφως. Με άλλα λόγια είναι η «διέξοδος» που εφαρμόζει τη «λογική» του κηπουρού στην οποία το κάθε ζιζάνιο πρέπει να ξεριζώνεται και που μπορεί μεν να εισέρχεται στην Ιστορία από την πόρτα της «δήθεν»... διευκόλυνσης, εξέρχεται όμως από εκείνη της τραγωδίας.

Σήμερα, συνεπώς, οι δυνάμεις που απεχθάνονται τους κηδεμόνες, κυρίως τα κόμματα εξουσίας ή τα εν δυνάμει προς την εξουσία, οφείλουν να συστρατευτούν, ώστε να φράξουν την έλευση κηδεμόνων στη ζωή μας. Και να μεταφέρουν τον έλεγχο της συλλογικής εξουσίας στον πραγματικό της αποδέκτη, που είναι η πλειονότητα του ελληνικού λαού. Και αυτό όχι ψευδολογία. Αλλά θεσμικά κατοχυρωμένα. Έχοντας σταθερά στο νου τους πως η παρακμή -η κάθε παρακμή- μπορεί να είναι προϋπόθεση μιας νέας ακμής. Άρα, αντί μόνο να οδυρόμαστε γι αυτό που πεθαίνει, ας συμβάλλουμε γι αυτό που ίσως μπορεί να έρχεται. Μόνον που ο ερχομός του έχει ανάγκη από την έμπρακτη στήριξη όλων μας. Μόνον έτσι μπορούμε να ελπίζουμε στην προσέγγιση της συλλογικής εξουσίας. Και άρα και την ικανοποίηση του κοινού οφέλους με την ταυτόχρονη προστασία της ατομικής πρωτοβουλίας. Τώρα είναι η ώρα του εκδημοκρατισμού της ίδιας της δημοκρατίας. Τώρα που η κρίση έδειξε τα δομικά της χαρακτηριστικά και συνεπώς η επιζητούμενη έξοδος δεν μπορεί να επιχειρηθεί με επικοινωνιακά τερτίπια ούτε με ψευδολογικούς σωτήρες και ούτε με τον βίαιο και δικαιολογημένο άνεμο της αγανάκτησης. Τώρα είναι που η δημοκρατία έχει ανάγκη από ευρύτατη συναίνεση, αποφασισμένη και σταθερή. Σε κάθε διαφορετική περίπτωση θα συμβαίνει αυτό που διαβεβαιώνει ο Colin Crouch, όταν λέει: «Όσο λιγότερο η κάθε είδους εξουσία, στηρίζει τους απλούς πολίτες, αυξάνοντας έτσι την αδιαφορία τους για την πολιτική, τόσο πιο εύκολα γίνεται λεία των επιχειρηματικών συμφερόντων, που χρησιμοποιούν το κράτος σαν μια αγελάδα για άρμεγμα που τους ανήκει».

Σε μια δημοκρατία οι κοινωνίες οφείλουν να αποδείξουν ότι ανήκουν στον εαυτό τους.